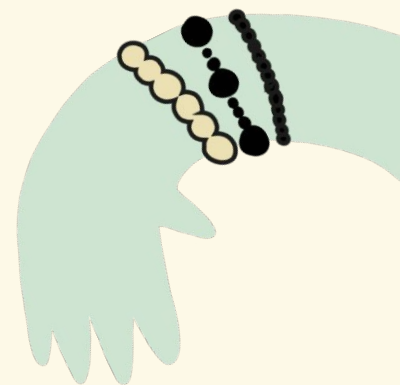

FT Marja Laine, Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS

KATSOMUSDIALOGI.FI KOULUJEN TUKENA

OPETUSHALLITUS, 10.3.2026

KATSOMUSDIALOGI.FI

**USKO
MITÄ
USKOT**

MUTTA KASVATA LAPSISTA
JA NUORISTA DIALOGITAITOISIA

“Edistämme katsomusdialogitaitoja aktiivisesti, ajankohtaisesti, osallisuutta vahvistaen ja tutkimustietoon nojaten - samalla demokratiaa ja ihmisoikeuksia tukien. “

“Huomioimme erityispiirteet, jotka liittyvät toimimiseen vähemmistöpositiosta. Tuemme jokaisen lapsen ja nuoren oikeutta omaan, erityislaatuiseen katsomukselliseen identiteettiin ja juhlistamme moninaisuutta.”

Katsomusdialogi on kunnioittavaa vuoropuhelua eri katsomustaustoista tulevien ihmisten välillä. Se tarjoaa tavan etsiä ratkaisuja ja merkityksiä yhdessä, erilaisia lähestymistapoja ja näkökulmia arvostavasti kuunnellen.

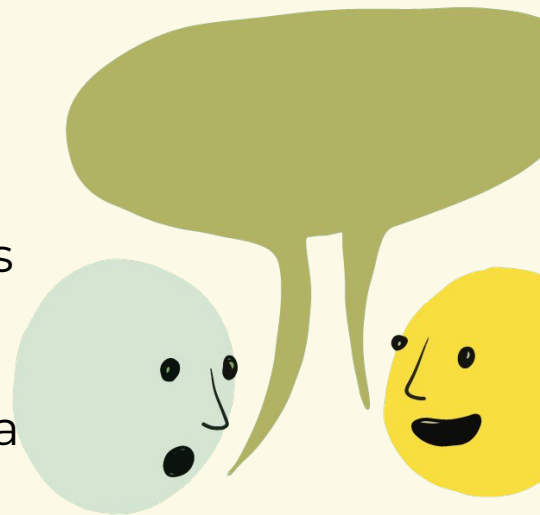
Katsomusdialogin tavoitteena ei ole samaa mieltä oleminen, vaan katsomuksiin liittyvien asententeiden ja taitojen eli katsomustietoisuuden kehittäminen. Dialogi mahdollistaa yhteisen arvopohjan etsimisen ja erilaisten valtasuhteiden tunnistamisen, ja sitä kautta yhteistyön esimerkiksi rauhan ja oikeudenmukaisuuden edistämiseksi tai ympäristön suojelemiseksi.

Katsomusdialogi rakentaa yhteiskuntarauhaa, hyvinvointia ja sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväää yhteiskuntaa.

(Lähde: katsomusdialogi.fi)

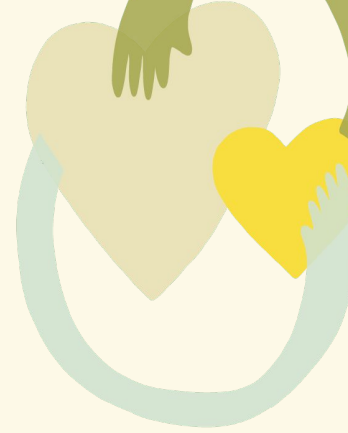
MIKSI KATSOMUSDIALOGIA?

- Pahimmillaan selkiintymätön identiteetti ja voimakas samaistuminen johonkin alakulttuuriin ajaa nuoren väkivaltaisen radikalismiin ja fanatismiin pariin. Heikosti kehittynyt identiteetti yhdistyy tutkimuksissa myös huonoon itsetuntoon ja nuorisorikollisuuteen.
- Selkeä tietoisuus omasta identiteetistä yhdistetään tutkimuksissa parempaan sopeutumiseen uudessa kulttuurissa, hyvään itsetuntoon, tyytyväisyyden ja onnellisuuden tunteisiin sekä vähäisempään masentuneisuuteen ja yksinäisyyteen.

Mitä haasteita?

- Oppilailla on rajoitettu pääsy yhteisiin tapoihin puhua uskonnosta. Heidän huolensa siitä, että he luovat konfliktia tai "astuvat jonkun varpaille" (Jahnken 2021) → Nuorisobarometri: Uskontojen välisistä konflikteista epävarmuutta ja turvattomuutta kokee melko paljon tai erittäin paljon 25 % nuorista.
- Asenneilmapiiri? Perusopetuksen rehtoreista 62% pitää katsomuksiin liittyviä kysymyksiä vaikeina (Jantunen et. al. 2021)
- Media: Marginalisoitumista on aiheuttanut drill musiikkiin ja katuväkivaltaan liitetty roadman-kulttuuri ja rodullistettujen nuorten näkeminen vain joko uhreina tai rikollisina. Media luo ko. musiikista kuvaa, jonka avulla pelotellaan "ruotsin tiellä". (Åberg & Tyvelä 2023)

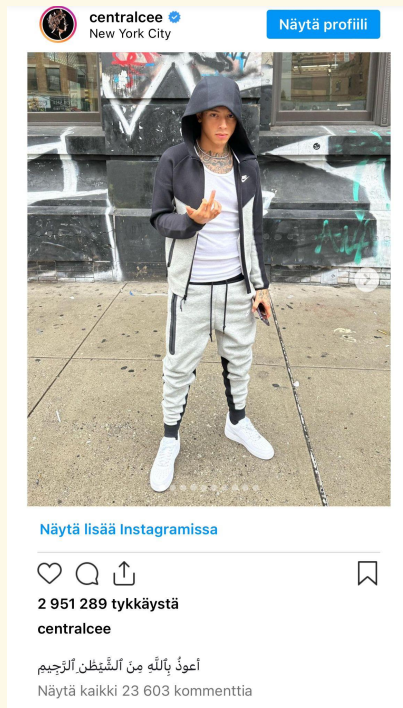
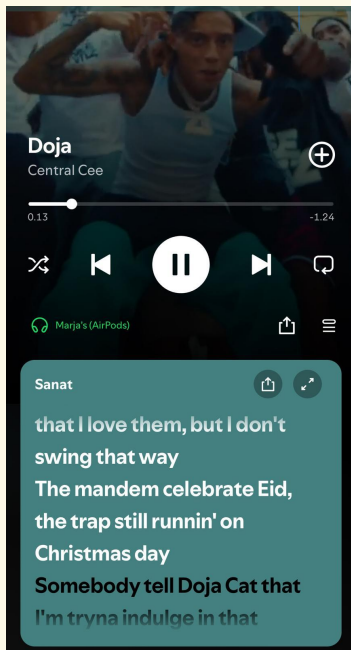

Yksi nuorten suhdetta uskontoon
määrittävä tekijä on kaupungistuminen
ja urbaani kokemus - niin sanotun
urbaanin kulttuurin valtavirtaistuminen
(Kiilakoski, 2023)

UK drill

- Sanoitukset
- Some-postaukset
- Asut ja muu kuvasto...

→ Luo rajausta siihen,
millainen sanasto,
kuvasto ja asenne
tiettyä uskonnollista
ilmituloa kohtaan
kuuluu hyväksytyn
piiriin!

< 1/2

Top 50

FINLAND

Suomen – Päivittäinen katsaus siihen, mitä kappaleita kuunnellaan eniten juuri nyt.

 Spotify

9. toukokuuta 2023 • 2 uutta kohdetta

♡ ⬇ ⋮

1 Parisiin kevät
SHRTY, Joalin

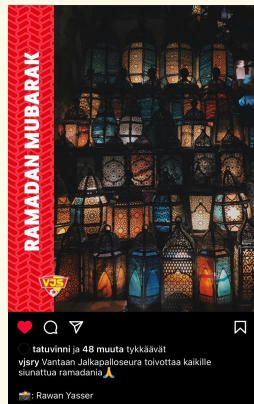
🔗 ▶

Malimania: Juuriemme jäljillä

Kuva: Salamata Mboup (@sala.mboup), Malimania, 2020.

Juhlat

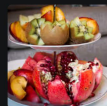
Helsinkiiläinen seitsemän lapsen äiti heräsi aamulla neljältä, jotta sai viisi kiloa lammasta pöytään juhliin – muslimien eid-juhla huipensi paaston

2023

Oppiminen

Muslimit viettävät nyt ramadania – testaa tietosi muslimien tärkeimmästä juhlasta!

- Mitä lapset ja nuoret oppivat tarkkaillessaan uskontoihin liittyvää ympäristöään esim. yhteiskunnan tai koulun tasolla?
- Kuinka se vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa?
- Millaisiin oikeuksiin he tottuvat?

MILLAISTA OLISI
KATSOMUKSELLISESTI
VASTUULLINEN KASVATUS
SUOMESSA, JOSSA KATSE ON
YLEENSÄ (vähemmistö)
KATSOMUSYHTEISÖN
ULKOPUOLELTA TULEVA?

@helsinginsanommat

Asepalvelus

20-vuotias musliminainen nosti somessa esille intin huivikiellon, saa osakseen uhkailua – oma vapaaehtoinen asepalvelus tyssäsi hijab-huivin käyttökieltoon

Rauhanturvaamisesta haaveillut Mohamad haluaa muutosta armeijan päähinekäytäntöön, sillä hän ei halua luopua itselleen tärkeästä hijabista. Puolustusvoimat vetoaa asevelvollisuuslakiin, mutta tilanne saattaa muuttua tulevaisuudessa.

Perussuomalaiset nuoret julkaisivat videon, jolla he pukeutuivat mustiin roskapusseihin – näin vastaa puheenjohtaja

Perussuomalaisen Nuorison mielestä Suomeen on rantautumassa "islamilaisten rajoituskuulttuuri". Asiantuntija pitää "mustat säkit" -puhetta naisvihamielisenä.

"Periaatteessa minun pitäisi tehdä lastensuojeluilmoitus jokaisesta päivästä, jolloin lapset jäävät ilman ravintoa ja vettä. Muu luokka kärsii myös, työrauha on olematon", kertoi vantaalainen opettaja kuudennen luokan oppilaistaan.

Onko nuorten ja aikuisten kokemusmaailma eriytynyt liikaa, kun puhutaan uskonnoista ja katsomuksista?

Nuorisobarometri 2023:

“Huomattava osa vastaajista katsoo, että uskonnollisia symboleita saa käyttää koulussa, omasta uskonnosta tulee saada puhua ja tukea oman katsomuksen muodostumiseen tulee tarjota.”

“Siinä missä nuoria huolettaa “toisten varpaille astuminen” ja uskontojen väliset konfliktitilanteet, tuntuu aikuisia puhuttavan uskonnon näkymisen oikeutus koulussa.”

“Uskontoihin ja katsomuksiin tuntuu liittyvän huolia ja pelkoja sekä nuorilla että heidät työssään kohtaavilla aikuisilla, tosin huolen kohteet voivat olla erilaisia. Yksi teema kuitenkin yhdistää: kysymys siitä, uskaltaako uskonnoista edes puhua. Tämä sensitiivisyysarha voi tulla esteeksi arkisessa kanssakäymisessä.”

(Laine, 2023)

“

Kun lähdetään
kyselemään juhlista
eri aistien avulla,
päästään paremmin
lapsen tunnetasolle
ja hänen
kokemuksiinsa.

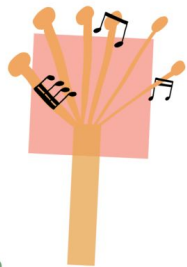
JUHLITAAN KAIKKI YHDESSÄ!

Kalenterin käyttö ei vaadi tietämystä eri uskonnoista tai juhlapäivien perinteistä. Työskentelyn keskiössä ovat lapsen omat kokemukset. Kuvakortit kannustavat pohtimaan, mikä juhlassa tuntuu tärkeälle tai rakkaalle. Juhlakalenteri antaa tilaa lapsen omille kokemuksille, tunteille ja luovuudelle.

MITÄ KUULUU?

Katsomusdialogikasvatusta
musiikin avulla

Anuleena Kimanen, Sari Hajar Sorsa,
Johanna Miettinen, Jani Tiirikainen

FOKUS
Kulttuuri- ja uskontofoorumi

YK:n
Kulttuurin ja uskonnon
oikeudet

MONINAISET LAULUT

Laulukirja kouluille ja varhaiskasvatukseen

MITEN MEISTÄ TULEE DIALOGITAITOJEN
MESTAROITA

TEE TILAA DIALOGILLE

Kasvattajan muistilista kulttuuri- ja katsomustietoiseen tilaan

TUNNISTA LÄHTÖ- KOHDAT

- Mistä näkökulmasta aihe on valittu?
- Miksi ja kenelle aihe saattaa olla tärkeä?
- Muodostuuko painetta edustaa oman näkökulman sijasta oletettua viiteryhmää?
- Kohtaanko itseni ja muut myötätunnolla?

ASETA RAJAT

- Sanoita yhdessä sovitut ohjeet kunnioittavalle keskustelulle.
- Ohjeilla kannustetaan osallistujia osoittamaan kunnioitusta toisiinsa ja siihen, että pidämme keskenämme erilaisia asioita elämässä ja maailmassa merkityksellinä.

TEE TILAA

- Tue moninäkökulmaisuutta.
- Mukaan mahtuu monenlaisia tärpeitä ja tapoja osallistua.
- Dialogia syntyy, kun kaikilla on mahdollisuus osallistua.

KUUNTELE AKTIIVISESTI

- Havainnointi, empatiisuus ja tarkentavat kysymykset toimivat paremmin kuin oletukset, arvostelu ja kokemusten vertailu.

PÄÄTTELE LANGAT

- Miten ymmärryksemme lisääntyi?
- Mistä aiheesta voisimme jatkaa?
- Tuliko esille uusia ongelmia tai ristiriitajia?
- Onko aika käsitellä aiheita myös muulla tavalla?

**TULE
RÄKENTÄMÄÄN
DIALOGITAITOISTA
MAAILMAA**

”

Se mikä on itsestään selvää jollekulle, on erilaista ja uutta toiselle. Muista ja muistuta, että kukin näkee maailman, itsensä ja kokemustensa kautta.

ASKELIA KATSOMUSDIALOGIIN

Katsomusdialogin askeleet kuvaavat polkua, joka johtaa rakentavan dialogin hallitsemiseen. Liikumme askelmien välillä eteen- ja taaksepäin eri tilanteissa, eikä polku ole suoraviivainen. Mitkä askelmat sinä olet kokenut?

ULKOPUOLISUUS

EPÄILYS

EROJEN VÄHÄTTELY

HYVÄKSYNTÄ

TASAVERTAINEN HUOMIOIMINEN

RAKENTAVA DIALOGI

DIALOGI-
TAITAJAT

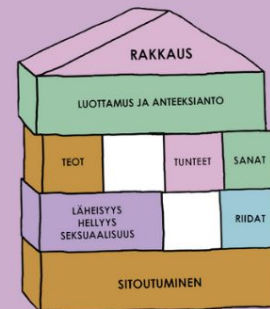
KODIN ERI KATSOMUKSET

Tämä esite on koottu tueksi perheille, joissa vanhemmat edustavat eri katsomuksia.

Esitteessä kerrotaan millaisia seikkoja perheissä kannattaa nostaa esiin esimerkiksi ennen yhteisten lasten syntymää, jotta erilaisten katsomusten ja uskontojen yhteiselo todella tuntuisi rikkaudelta.

Parhaimmillaan kahden katsomuksen perhe toimii lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen voimavarana, ja lapsi kokee perhekulttuurinsa hyväksyttävänä ja arvokkaana.

Parhaimmillaan kahden katsomuksen perhe toimii lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen voimavarana, ja lapsi kokee perhekulttuurinsa hyväksyttävänä ja arvokkaana.

KATSOMUSTEN VÄLINEN DIALOGI JA TUNTEET

- Ennakkoluuloista yhteisymmärrykseen

Enni Keski-Saari

KATKAISE VIHAN KIERRE!

Väkivalta herättää meissä tunteita ja saatamme kohdistaa kielteisiä tunteitamme muihin. Kuinka tilannetta kannattaa käsitellä lasten ja nuorten kanssa? Video antaa eväitä haastavien tilanteiden käsittelyyn.

www.katsomusdialogi.fi/materiaalit

Esimerkki pohdintatehtävästä:

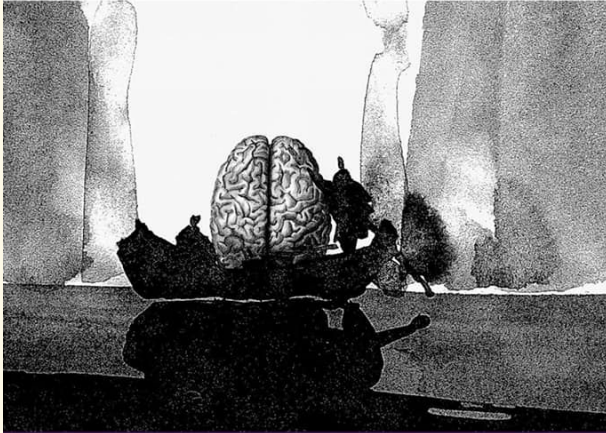
Millainen rooli pelolla ja sen lähitunteilla mahdollisesti on erilaisten katsomusten välisessä kohtaamisessa? Mihin erilaiset tuntemukset perustuvat? Keksi ainakin kolme esimerkkiä katsomusten väliseen kohtaamiseen tai katsomuksiin suhtautumiseen liittyvistä tunteista.

Mallivastaus: Pelko ja sen lähitunteet ovat osassa erilaisten katsomusten välistä kohtaamista. Pelon ja sen lähitunteiden roolit vaihtelevat tilanteesta toiseen riippuen henkilöiden omista uskomuksista. esim. pelko uhasta yhdistyy fundamentalismiin ja ekstremismiin eri katsomuksissa, jännitys ja epävarmuus liittyy tärkeinä pidettyihin kohtaamisiin, nolostuminen jos kokee tehneensä virheen, jne.

HUOLENA RADIKALISOITUMINEN?

Opas nuorten kanssa työskenteleville

Saija Benjamin & Katja Vallinkoski

FOKUS ry

Opas tarjoaa nuorten kanssa työskenteleville konkreettisen keskustelu- ja toimintamallin, jonka avulla he voivat arvioida käytöksellään tai puheillaan huolta aiheuttavan nuoren oireilun mahdollisen syyn ja ohjata heidät oikean tuen piiriin.

Usein länsimaissa korostetaan positii-
visten tunteiden, ku-
ten ilon, merkitystä,
mutta myös negatiiviset
tunteet, kuten suru ja
epätoivo, voivat olla
tärkeitä tekijöitä
luovassa prosessissa.

”

TOIMINTAA NUORILTA NUORILLE

EDISTÄNKÖ

RAUHAA?

NUORTEN NÄKEMYKSIÄ
KATSOMUSDIALOGISTA

FOKUS
Kulttuuri- ja uskontofoorumi

LAAJA MATERIAALIPAKETTI POLARISAATIOSTA JA MEDIASTA

Hyppää sivulle www.katsomusdialogi.fi ja valitse “Materiaalit”. Löydät sieltä kokonaisuuden “Kulttuurit ja katsomukset mediassa”, joka sisältää mm. videon polarisaatioprosessista sekä opettajan oppaan ja valmiit tuntirungot materiaaleineen.

YouTube kanavalta [“Katsomusdialogi”](https://www.youtube.com/channel/UCkatsomusdialogi) löydät useita seminaaritallenteita, joissa pohditaan polarisaatioon liittyviä aiheita.

TAITEILIJA, SOME-VAIKUTTAJA HANAD HASSAN (DOSDELA):

Tää on tosi Helsinkikeskeinen juttu toistaseks. Kotoo opitut asiat tulee kouluun – maneerit, tavat puhua – ne vaan käännetään suomeks. Sä vaan tuut sillä kielellä ja sillä tavalla puhua ja käännät sen automaattisesti sun päässä suomeks, jolloin se tarttuu niihin muihin luokkalaisiin, jotka on ulkona siitä kulttuurista. Sä saat niinku uuden kulman ilmasta asioita. Sä saat sanontoja ja sanoja joita muut ei ehkä ymmärrä ja se tekee susta omalla tavalla coolin. Ja sit se menee siihen pisteeseen et sit se levii se juttu. Hyvänä esimerkkinä ”flyys” mikä tarkoittaa arbiaks rahaa, sit se levii silleen koulujen ja pienien lähiöiden keskeltä populaarikulttuuriin, jolloin artistit tekee musiikkia ja käyttää sitä sanaa jolloin se menee Helsingistä pohjoiseen. Pohjoistyytit alkaa käyttää sanaa flyys ja häivyttää se alkuperä. Siit tulee sana muiden joukossa. Se on vähän niinku silleen lumipalloefekti kun on vaikka muslimimaista tulleita nuorii, niin sit se tapa ilmasta itseä tulee aina kotoolta. Sen ei tarte olla niin kiinni siinä uskonnossa. Nyt vaan on se tilanne, et muslimitaustasia nuoria on tosi paljon ja tällä hetkellä islamiin liittyvät sanonnat ja jutut on tosi vahvasti esillä. Hyvä juttu siinä on se, että se luo sellasta ymmärrystä niitten nuorten kesken. Ne ymmärtää sitä kulttuuria enemmän. Ei ne tietenkään ymmärrä sitä täysin, mut ne ymmärtää enemmän vaikka et miks joku sei syö possu tai rukoilee viis kertaa päivässä. Ne nuoret tietää näistä asioista ja se tieto ei välttämättä oo tullu sieltä koulusta vaan se on tullu nimenomaan siitä inner circle kun ne on sen ympärillä ja näkee sitä koko ajan. Ne omaksuu sen ja tajuu sen, et he ovat tollasia ja se on mulle fine. Sit kun yksittäisiä juttuja lähtee leviämään pohjoiseen, jossa ei välttämättä oo sellasta väestöä, vaikka muslimikulttuuria ympärillä, niin sit se niinku periaatteessa on vaan yks cool sana tai lause tai teko muiden joukossa ja se whitewashautuu ja sekään ei oo periaatteessa ongelma.

Et opettajat niinku olis periaatteessa kiinnostuneita silleen jostain asioista jos ne kuulee jotain sanontoja tai pystyy yhittää sen johonki.

Islamin ja luokanopettaja
Sari Hajar Sorsan tekemä
Koulun juhlaseinä kertoo
juhlista ja paastoista

FOKUS

Kulttuuri- ja uskontofoorumi

KATSOMUSDIALOGI.FI

YHTEISYMMARRYSVIKKO.FI

[IG: Katsomusdialogi.fi](#)

[FB: Katsomusdialogi.fi](#)

[YouTube: Katsomusdialogi](#)

[Spotify: Usko tai älä](#)

YK:N USKONTOJEN
JA KATSOMUSTEN
YHTEISYMMÄRRYSVIIKKO

Helmikuun ensimmäinen viikko
www.yhteisymmarrysviikko.fi

Lähteet:

- BENJAMIN, S. 2014. Kulttuuri-identiteetti – Merkitys kehitykselle ja kotoutumiselle. Teoksessa: Kulttuuri-identiteetti & kasvatus.
- LAINE, M. 2019. Kohti kulttuurisesti kestävää kasvatusta.
- LAINE, M. 2014. Kulttuuriperintökasvatus identiteetin ja kotouttamisen tukena. Teoksessa: Kulttuuri-identiteetti & kasvatus.
- Jantunen, A., Lipiäinen, T., & Kallioniemi, A. (2021). Rehtoreiden pohdintoja moninaisuudesta ja sen osa-alueista perusopetuksessa. teoksessa A-S. Holappa, A. Hyyryläinen, P. Kola-Torvinen, S. Korva, & A-S. Smeds-Nylund (Toimittajat), *Kasvatus- ja koulutusalan johtaminen* (Sivut 289-310). PS-kustannus.
- Jahnle, F. (2021) Toleransens altare och undvikandets hänsynsfullhet : Religion och meningsskapande bland svenska grundskoleelever
- LAINE, M. Tiedon hallinnasta dialogitaitoihin - uskonnot ja katsomukset nuorten maailmassa, Nuorisobarometri 2023
- Åberg, E.; Tyvelä, H. 2023. "Finnish and Swedish 'gangsta rap' as a window on the dismantlement of the Nordic welfare state". Crime Media Culture An International Journal.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-2023112010081>
- Kiilakoski, T. 2023. Usko tai älä! Miten nuoren sukupolven arvot ja elinolosuhteet voivat selittää uskonnollisuuden muutoksia? Teoksessa: Sini Mikkola & Suvi-Maria Saarelainen (toim.) Suomen ev.-lut. kirkon tutkimusjulkaisuja 139. Millenniaalien kirkko Kulttuuriset muutokset ja kristillinen usko. Helsinki.

OTA YHTEYTTÄ: marja.laine@katsomusdialogi.fi